Юридична клініка
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
Координаційний центр з надання правничої допомоги
Рада адвокатів Харківської області
Громадська організація
«Центр розвитку правничої клінічної освіти»
LIGA ZAKON

# АКТУАЛЬНІ ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Збірник тез наукових доповідей і повідомлень
XXIV Всеукраїнської науково-практичної конференції вчених,
практикуючих юристів, аспірантів та студентів
до 20-річчя Юридичної клініки
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

(м. Харків, 6 листопада 2026 р.)

Харків
«Право»
2026

УДК 340.13(477)
А43

*Редакційна колегія:*

*Анатолій Гетьман* – ректор Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України (голова оргкомітету конференції);

*Дмитро Бойчук* – проректор з навчально-методичної роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри права Європейського Союзу (заступник голови оргкомітету конференції);

*Олександр Баранов* – директор Координаційного центру з надання правничої допомоги (заступник голови оргкомітету конференції);

*Анатолій Бородавка* – директор Східного міжрегіонального центру з надання безоплатної правничої допомоги (член оргкомітету конференції);

*Вікторія Гайворонська* – голова Ради адвокатів Харківської області (заступник голови оргкомітету конференції);

*Віктор Янишен* – керівник Юридичної клініки, доцент кафедри цивільного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук, доцент (член оргкомітету конференції);

*Яна Токарь* – член правління ГО «Центр розвитку правничої клінічної освіти» (член оргкомітету конференції);

*Поліна Дорошенко* – консультант Юридичної клініки, студентка Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (секретар оргкомітету конференції)

*Відповідальність за зміст тез доповідей і повідомлень несуть самі автори.*

А43 **Актуальні** шляхи вдосконалення українського законодавства : зб. тез наук. доп. і повідомл. XXIV Всеукр. наук.-практ. конф. вчених, практикуючих юристів, аспірантів та студентів до 20-річчя Юрид. клініки Нац. юрид. ун-ту ім. Ярослава Мудрого (м. Харків, 6 листоп. 2026 р.) / Юрид. клініка Нац. юрид. ун-ту ім. Ярослава Мудрого ; Координац. центр з надання правничої допомоги ; Рада адвокатів Харків. обл. ; Громад. орг. «Центр розвитку правничої клінічної освіти» ; LigaZakon. – Харків : Право, 2026. – 866 с.

ISBN 978-617-8852-61-0

У збірнику містяться тези наукових доповідей і повідомлення учасників XXIV Всеукраїнської науково-практичної конференції вчених, практикуючих юристів, аспірантів та студентів «Актуальні шляхи вдосконалення українського законодавства» до 20-річчя Юридичної клініки Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Збірка розрахована на науковців, аспірантів юридичних ЗВО, молодих учених-правників, студентів і всіх, хто цікавиться тенденціями розвитку українського законодавства.

**УДК 340.13(477)**

© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2026

ISBN 978-617-8852-61-0

© ТОВ «Видавничий дім «Право», 2026

*вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. Спец. вип. №2 (115). С. 223–229. URL: https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/9134 (дата звернення: 25.10.2026).
3. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2024/1689 від 13 червня 2024 р., яким встановлюються узгоджені правила щодо штучного інтелекту. URL: https://ai-act-service-desk.ec.europa.eu/en/ai-act/article-5 (дата звернення: 25.10.2026).
4. Цільмак О. М. Загальні положення криміналістичного профайлінгу. *Юридична психологія*. 2019. №1 (24). С. 54–61. URL: https://psychped.navs.edu.ua/index.php/psychped/uk/article/view/1109 (дата звернення: 31.10.2026).

***Науковий керівник:*** Кулик К. Д., к.ю.н., доцент, асистент кафедри кримінально-правової політики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

***Назар ВАКУЛЕНКО,***
Львівський національний університет
імені Івана Франка
студент 6 курсу, групи ЮРДМ-26с
юридичного факультету

# ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВРЕГУЛЮВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ВЧИНЕНІ У СТАНІ СП'ЯНІННЯ

У науковій літературі цілком обґрунтовано зазначають, що питання кримінально-правової регламентації відповідальності за правопорушення, вчинені у стані сп'яніння, залишаються актуальними і потребують значної уваги [4, с. 210–211]. Питання кримінальної відповідальності за правопорушення, вчинені у стані сп'яніння, на перший погляд здається очевидним та повністю вирішеним: якщо особа внаслідок вживання психоактивних речовин опинилася у стані сп'яніння і вчинила кримінальне правопорушення, то вона у будь-якому випадку повинна підлягати кримінальній відповідальності. Зазвичай основою такого підходу є вкрай негативне ставлення до осіб, які зловживають психоактивними речовинами. Таке ставлення є зрозумілим, оскільки у стані сп'яніння особа не здатна повною мірою контролювати свої дії, може поводитись

неадекватно, агресивно, та як наслідок – вчинити кримінальне правопорушення. Зазначеного вище підходу дотримується і законодавець, оскільки відповідно до ст. 21 Кримінального кодексу України (далі – КК України) особа, яка вчинила кримінальне правопорушення у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, підлягає кримінальній відповідальності [3]. Згідно з п. 13 ч. 1 ст. 67 КК України вчинення кримінального правопорушення особою, що перебуває у стані алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному вживанням наркотичних або інших одурманюючих засобів, визнається обставиною, що обтяжує покарання [3].

Стан сп'яніння може виникати внаслідок вживання алкоголю, наркотичних засобів, токсичних речовин, лікарських препаратів тощо. Однак у контексті встановлення вини особи та можливості притягнення її до відповідальності кримінально-правове значення має не те, якими речовинами викликаний стан сп'яніння, а те, якою мірою він впливає на здатність особи усвідомлювати значення своїх дій і керувати ними. У медичній літературі стан сп'яніння розглядається як хворобливий стан психіки, який однозначно має вплив на психічний стан людини та її поведінку [1, с. 65]. Також медицині відомі непоодинокі випадки, коли особа внаслідок вживання психоактивних речовин повністю втрачала усвідомлення того, де вона перебуває і що робить, тобто не могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) та/або керувати ними. Зазначений стан прийнято називати повним сп'янінням. Якщо у випадках вживання алкоголю такий стан може бути викликаний вкрай рідко, то наркотичні засоби здатні впливати на психіку людини набагато сильніше, і вже через декілька хвилин після їх введення в організм особа може повністю втратити контроль над ситуацією. За таких обставин особу, яка у стані повного сп'яніння вчинила суспільно небезпечне діяння, суд мав би визнавати неосудною. До того ж, у даному випадку неможливо встановити вину особи щодо вчиненого суспільно небезпечного діяння, що є однією з ключових проблем, оскільки суб'єктивне ставлення у вину є основоположним принципом притягнення до кримінальної відповідальності. Законодавець, у свою чергу, закріпивши у КК України положення, за яким особа у стані сп'яніння завжди підлягає кримінальній відповідальності, фактично проігнорував основоположні принципи неосудності та суб'єктивного ставлення у вину [2, с. 587].

У більшості випадків стан сп'яніння виникає внаслідок добровільного вживання психоактивних речовин. Однак не можна заперечувати

той факт, що психоактивні речовини можуть потрапити в організм людини внаслідок примусу, обману або ж випадково. Наприклад, непоодинокими є випадки, коли особі без її відома додають наркотичні засоби у напій, внаслідок вживання якого вона може повністю втратити здатність до усвідомлення своїх діянь або керування ними на певний час. Навряд чи можна однозначно стверджувати, що у разі вчинення такою особою суспільно небезпечного діяння її потрібно притягувати до кримінальної відповідальності. Тож видається доцільним дослідження кожного окремого випадку вчинення кримінального правопорушення у стані сп'яніння та з'ясування усіх необхідних обставин: зокрема, чи було введення в організм психоактивних речовин добровільним, чи зберігала особа здатність до усвідомлення та керування своїми діяннями тощо. Однак чинний Кримінальний кодекс України не передбачає диференціації кримінальної відповідальності чи будь-яких винятків із загального правила у зв'язку із недобровільним вживанням психоактивних речовин.

Ще одним положенням, яке, на перший погляд, видається беззаперечно правильним, є визнання обтяжуючою обставиною вчинення кримінального правопорушення особою, що перебуває у стані алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному вживанням наркотичних або інших одурманюючих засобів. Однак В. М. Бурдін вдало зазначає, що незрозумілим є те, чому саме вчинення кримінального правопорушення у стані сп'яніння є більш суспільно небезпечним, ніж вчинення тотожного діяння у тверезому стані [2, с. 601]. Складно погодитись і з тим, що особа, яка може вчинити кримінальне правопорушення лише після вживання алкоголю чи наркотичних засобів, становить більшу суспільну небезпеку, ніж той, хто здатний на зазначені діяння і без застосування таких речовин. До того ж, психоактивні речовини можуть абсолютно по-різному впливати на психічний та фізичний стан: в одних випадках особа може ставати спокійною або веселою, в інших – агресивною та неконтрольованою. Відповідно, вживання психоактивних речовин може як полегшити, так і ускладнити, або й взагалі унеможливити вчинення кримінального правопорушення. Слід зазначити, що згідно з ч. 2 ст. 67 КК України суд має право, залежно від характеру вчиненого кримінального правопорушення, не визнавати стан сп'яніння обставиною, що обтяжує покарання, навівши мотиви свого рішення у вироку. Однак недоліком у зазначеному положенні є те, що законодавець не дає визначення поняттю «характер кримінального правопорушення», а отже, доволі складно ви-

значити, з якими кримінальними правопорушеннями стан сп'яніння пов'язаний, а з якими ні.

Отже, проблема притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які на момент вчинення суспільно небезпечного діяння втратили здатність здійснювати свідомо-вольовий контроль за своїми діяннями внаслідок сп'яніння, вимагає кардинально іншого підходу, аніж той, що закріплений у ст. 21 КК України. Адже чинна редакція цієї норми не лише унеможливлює диференційований підхід до притягнення до кримінальної відповідальності, але й фактично призводить до об'єктивного ставлення у вину. До того ж, позиція законодавця щодо зарахування стану сп'яніння до обставин, які обтяжують покарання, вбачається недосконалою. Насамперед бракує чітких критеріїв для визначення того, які саме кримінальні правопорушення за своїм характером можуть зумовлюватися станом сп'яніння, об'єктивно підвищуючи при цьому ступінь їхньої суспільної небезпеки. Крім того, формальне застосування п. 13 ч. 1 ст. 67 КК України на практиці призводить до визнання стану сп'яніння обставиною, яка обтяжує покарання, навіть у ситуаціях випадкового передозування медикаментами, приведення особи у такий стан шляхом обману чи насильства, а також тоді, коли особа опинилася в ньому через власну необізнаність щодо властивостей певних психоактивних речовин.

**Список використаних джерел:**


1. Бурдін В. М. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені в стані сп'яніння: Монографія. Київ: Атіка, 2005. 160 с.
2. Бурдін В. М. Осудність та неосудність (кримінально-правове дослідження): монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2010. 780 с.
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 №2341-III станом на 18 вер. 2026 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341–14#Text
4. Сєдих Ю. О. Кримінальна відповідальність за правопорушення, вчинені у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння. Молодий вчений. 2020. №12 (88). С. 210–214. URL: http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2020/12/42.pdf



***Науковий керівник***: Бурдін Володимир Миколайович, доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету, професор кафедри кримінального права і кримінології.